

Narečna podoba malečniškega govora

Mihaela Koletnik¹

Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenske jezike in književnosti, Koroška cesta 160, SI 2000 Maribor, mihaela.koletnik@um.si

DOI <https://doi.org/10.18690/um.ff.8.2022.3>

ISBN 978-961-286-684-6

Malečniški govor se uvršča v slovenskogoriško narečje, širše pa k panonski narečni skupini. Značilna zanj sta izguba tonemskih nasprotij in poznejše daljšanje starih skrajšanih in kratkih novoakutiranih samoglasnikov, zato se danes razlikujejo odrazi za te akutirane in cirkumflektirane oz. novoakutirane dolge samoglasnike. V pregibanju prevladuje nepremični naglasni tip na osnovi. V besedju se poleg domačega besedja pojavljajo tudi številni germanizmi.

Ključne besede: dialektologija, panonska narečna skupina, slovenskogoriško narečje, krajevni govor Malečnika

The local dialect of Malečnik belongs to the Slovenske gorice dialect, which is considered a part of the Pannonian dialectal group. Typical features include the loss of tonemic oppositions and later lengthening of old shortend and short vowels under neo-acute, which resulted in different reflexes for these long vowels under acute and circumflex or neo-acute, respectively. In declension and conjugation the A declension type (accent permanently on stem) is prevalent. There are numerous German borrowings in the lexicon besides native vocabulary.

Keywords: dialectology, Pannonian dialectal group, the Slovenske gorice dialect, the local dialect of Malečnik

Uvod

V prispevku predstavljam krajevni govor Malečnika, razloženega središčne-nega naselja v Mestni občini Maribor. Spodbuda za ta prispevek je bilo povabilo k sodelovanju pri pripravi zbornika *Malečnik skozi čas*, za katerega bomo Irena Stramljič Breznik, Alenka Valh Lopert in jaz izdelale

---

¹ Prispevek je nastal v okviru Raziskovalnega programa št. P6-0156 (*Slovensko jezikoslovje, književnost in poučevanje slovenščine – vodja programa prof. dr. Marko Jesenšek*), ki ga je sofinancirala Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

slovarček malečniških narečnih besed z namenom v pisni obliki ohraniti domači besedni zaklad. Malečniški govor v narečjeslovni literaturi doslej še ni bil opisan, velja pa omeniti, da je Zinka Zorko (1993: 193–207) v shematični obliki predstavila samoglasniški sistem govora Metave, naselja v KS Malečnik-Ruperče.

Krajevni govor Malečnika spada v panonsko narečno skupino, natančneje v slovenskogoriško narečje. Gradivo za njegovo analizo smo pridobili z lastno terensko raziskavo s pomočjo vprašalnice za Slovenski lingvistični atlas (SLA),² ki obsega 870 oštevilčenih vprašanj s številnimi podvprašanji (skupaj skoraj 3000 vprašanj), ter s pomočjo narečnih besedil informantov. Pridobljeno narečno gradivo je bilo iz govorjene v pisno obliko pretvorjeno, tj. pretranskribirano, v skladu s slovensko narečno fonetično transkripcijo (SLA 1.1: 27–30) ter analizirano na glasoslovni, oblikoslovni in leksični ravni.

Predstavitev Malečnika

Malečnik je razloženo središčno primestno naselje na obronkih Slovenskih goric v Mestni občini Maribor. Leži na levem bregu reke Drave ob južnem vznožju Gorce (347 m) vzhodno od mestnega središča in spada v KS Malečnik-Ruperče. Ta obsega še naselja Celestrina, Grušova, Hrenca, Metava, Nebova, Ruperče, Trčova in Vodole, tj. skrajne severovzhodne predele Maribora. Po podatkih MO Maribor (<https://www.maribor.si/podrocje.aspx?id=1802>; pridobljeno 26. 8. 2021) je imela KS Malečnik-Ruperče leta 2017 dva tisoč osemsto devetindvajset prebivalcev. Kmetje se ukvarjajo predvsem z vinogradništvom in sadjarstvom, tod teče mariborska vinska cesta s številnimi vinotoči in turističnimi kmetijami, večina zaposlenih pa se vozi na delo v Maribor.

Malečnik se je razvil ob križišču cest, ki peljejo iz Maribora prek Slovenskih goric proti Lenartu in ob Dravi proti Zgornjemu Dupleku. Staro jedro naselja, nekoč imenovanega Sv. Peter pri Mariboru,³ je nastalo na

² Vprašalnica je razdeljena v 16 razdelkov: *I. Telo, II. Obleka, III. Hiša, IV. Vas, V. Prazniki, VI. Orodje, VII. Živina, VIII. Rastline, IX. Planina, X. Bolezni, XI. Čas, XII. Pokrajina, XIII. Družina, XIV. Štetja, XV. Razno, XVI. Gramatična vprašanja*. Vprašanja niso zastavljena v stavčni obliki; največkrat vsebujejo knjižni izraz, za katerega se želi dobiti narečne ustreznice (Benedik 1999: 15).

³ Ljudsko poimenovanje kraja – *Šentpeter* (v *Šentpetru, šentpetrski*) – se je ohranilo vse do danes. Ime, ki se je razvilo iz prvotnega **šent Peter* > **šent-peter*, vsebuje prilastek *šent* 'sveti' in svetniško ime *Peter*, saj v kraju stoji župnijska cerkev, posvečena sv. Petru (prim. Snój 2009: 408).

ravnem delu nad cesto ob župnijski cerkvi Sv. Petra, novejši del (naselje priseljencev iz Maribora) pa med cesto in plitvo strugo Drave. Od kdaj je v kraju pouk, ni znano. Da je bil pred letom 1784, pričajo zapisi o župniku Škofu Nikolaju (1784–1801), ki je predelal in popravil učilnico v domnevno prvotni cerkovnikovi hiši. Stavba, v kateri še danes poteka pouk, je iz leta 1904. Prvotno ločeni deška in dekliška šola sta se združili v mešano štirirazrednico maja leta 1945, s šolskim letom 1962/63 pa je malečniška osnovna šola postala popolna osemletka. Župnijska cerkev sv. Petra se v pisnih virih prvič omenja leta 1236. Prvotno romanska in kasneje gotizirana cerkev je bila v 18. stoletju preoblikovana v umirjeno razčlenjeno podeželsko arhitekturo, ki se s kiparsko in slikarsko opremo uvršča med pomembne spomenike baroka na Slovenskem. Poznogotska romanska cerkev Matere Božje na Gorci, do katere je urejen križev pot s štirinajstimi kapelicami, ki ga je dal pozidati župnik Marko Glazer v 19. stoletju, je iz leta 1517. V kraju so leta 2002 našli ostanke naselbine iz 3. tisočletja pred našim štetjem. Med krajevnimi znamenitostmi velja omeniti še hišo Franca Kirarja (1893–1978), inovativnega poklicnega čebelarja, vinogradnika in sadjarja, katakombe na Gorci ter muzejsko zbirko PGD Malečnik.

Slovenskogoriško narečje

Slovenskogoriško narečje se uvršča v panonsko narečno skupino skupaj s prekmurskim, prleškim in haloškim narečjem zaradi enakega razvoja stalno dolgega *jata*, stalno dolgega *o*, stalno dolgega *u* in zlogotvornega *ḷ*. Ime je dobilo po največjem slovenskem gričevju, katerega naselitvena zgodovina naj bi se začela ob koncu neolita, tj. na prehodu v drugo tisočletje pr. n. št., ko so se začeli redčiti mešani gozdovi in se je začelo širiti poljedelstvo (Pahič 1968: 158). Slovanska naselitev vzhodnih Alp, gričevja ob srednji Dravi, srednji Muri in zgornji Rabi ter zahodnih Slovenskih goric je potekala v okviru panonskega naselitvenega toka, medtem ko so bile vzhodne Slovenske gorice od Ptuja do Radgone naseljene v obdobju mlajših slovenskih kolonizacij (Kos 1933: 45–46). Od leta 811 do druge polovice 19. stoletja je bilo to območje tudi cerkvenoupravno razdeljeno: v salzburško nadškofijo je spadalo ozemlje severno od Drave, k oglejskemu patriarhatu pa ozemlje južno od Drave, tako npr. tudi Haloze.

Slovenskogoriško narečje⁴ je bilo v dialektološki literaturi predstavljeno na dva načina. Fran Ramovš (1935: 174) je k temu narečju štel le zahodni del Slovenskih goric, in to od črte Maribor–Šentilj na zahodu do črte Marija Snežna–Sv. Ana na Kremberku–Vurberk ob Dravi na vzhodu. Na *Karti slovenskih narečij* Tineta Logarja in Jakoba Riglerja (1983) teče južna meja tega narečja v črti od Radencev do Vurberka, vzhodna od Radencev do Gornje Radgone, severna od Gornje Radgone ob slovenski državni meji do Šentilja. Tako delitev so narekovali dvoji vzroki. Ramovševa meja kaže na začetek daljšanja akutiranih samoglasnikov, Rigler-Logarjeva pa ločuje dvoglasniški slovenskogoriški od prleškega enoglasniškega samoglasniškega sestava. V okviru slovenskogoriškega narečja, kjer so se enako razvijali stalno dolgi *jat*, stalno dolgi *o*, *u* in *l* ter stalno dolgi *e*, *polglasnik* in nosni *e*, moramo razločevati zahodno slovenskogoriško podnarečje od vzhodnega. Vzhodno slovenskogoriško podnarečje ohranja kolikostno nasprotje med starimi dolgimi cirkumflektiranimi in akutiranimi samoglasniki (enako tudi prekmurščina, vzhodno in srednje prleško narečje ter vzhodno in srednje haloško narečje), v zahodnem slovenskogoriškem podnarečju pa so se stari skrajšani in novoakutirani kratki samoglasniki podaljšali, vendar pozneje kot v osrednjih slovenskih narečjih, zato so se dolgi cirkumflektirani in akutirani dolgi samoglasniki razvijali drugače kot akutirani. Podaljšali so se tudi kratki samoglasniki, tako da je danes ohranjeno le kakovostno nasprotje, vzpostavljeno je pa novo: enoglasnik proti dvoglasniku. Jezikovna meja med vzhodom (prekmurskemu enak samoglasniški sestav) in zahodom (daljšanje kratkih akutiranih samoglasnikov) Slovenskih goric teče po črti od Marije Snežne na severu do Sv. Ane na Kremberku, od tod pa se spusti v bližino Sv. Trojice in nato do Dvorjan pred Vurberkom ob Dravi (Bregant 2001: 40). Krajevni govor Malečnika se po tej delitvi uvršča v zahodno slovenskogoriško podnarečje.

Malečniški govor

Glazoslovne značilnosti malečniškega govora

Glazoslovne značilnosti malečniškega govora predstavljamo v obliki fonološkega opisa.

⁴ Do leta 1995 imenovano goričansko, nato pa na moj predlog preimenovano v slovenskogoriško. Več o tem glej pri Bregant (1995).

Distribucija

Dolgi naglašeni samoglasniki

Dolgi naglašeni samoglasniki nastopajo le pod naglasom. Mogoči so v katerem koli besednem zlogu.

V skupinah *umi:*, *ubi:* se namesto /i:/ pojavlja [u:]: *'mu:jen* 'umijen', *'bu:jen* 'ubijem'.

/ü:ĩ/, /ü:/ v vzglasju ne nastopata; dobita protetični /v/: *'vü:ĩš*, *'vü:ste*.

V položaju pred *-u* < *-l* se namesto /i:ĩ/ govori [i:]: *di'si:ũ*, *ko'si:ũ*, *si'si:ũ*.

V položaju pred /n/ se namesto /i:ẽ/ govori [i:]: *x'ri:n* 'hren', *'si:n* 'sem'.

V položaju pred /m/ se namesto /i:ẽ/ lahko govori [ie:]: *b'rie:me*, *v'rie:me*.

V položaju pred /n/, /j/ in /l/ se namesto /u:ø/ govori [u:]: *'gu:nin*, *'ku:nec*, *'ku:ĩi*, *'du:la*.

/ẽ:/ se redko izgovarja širše: *f'čie:ra*, *ve'čer*.

V položaju pred /r/ se namesto /ẽ:/ govori [i:]: *'ci:rkva*.

V položaju pred /l/ se namesto /ẽ:/ redko govori [ə:]: *'vəlka*.

/ie:/ se v nekaterih redkih položajih premenjuje z [e:]: *'pẽ:sji*, *'sejẽ*.

V položaju pred /j/ se namesto /a:/ običajno govori [e:], namesto /e:ĩ/ pa [ẽ:]: *'ne:jšo* 'našel', *b're:ja*, *'ve:ja*.

V položaju pred /j/, /r/ se namesto /o:ũ/ govori [u:ø]: *g'nu:øj*, *'lu:øj*, *'mu:ørje*.

Namesto /ø:/ se redko govori [o:ũ]: *d'ro:ũk*.

Nenaglašeni samoglasniki

Če /u/ nastopa kot predpona, se zanj govori [f]: *fk'ra:la*, *f'tərgali*.

V položaju pred /b/ in /m/ se vzglasni /u/ izgublja: *'bo:ugi*, *'mər* 'umrl', *'mərla* 'umrla'.

V nenaglašenem položaju se namesto /u/ govori tudi [i], namesto /e < ě/ pa [a]: *di'si:i* 'duši', *si'si:ũ*; *'vi:dat* 'videti', *'vi:ədat* 'vedeti'.

V breznaglasnicah *če*, *že* ima /e/ položajni različici [ẽ], [i].

/ər/, /l/, /ŋ/ ne nastopajo ob samoglasnikih.

Soglasniki

Zvočniki

/v/, ki se premenjuje z nezvočnikom /f/, lahko prištevamo med zvočnike, ker pred njim lahko nastopajo zveneči in nezvенеči nezvočniki.

/v/ je možen v položaju pred in med samoglasniki ter pred zvenečimi soglasniki: *'vi:əter*, *k'ra:va*, v *m'la:ko*.

/u/ je možen v položaju za samoglasnikom in pred premorom ter v novejših besedah: 'da:u, ka'di:u; 'A:u:strija, 'a:uto.

Zvočniki ostajajo zveneči v vseh položajih, le /v/ se asimilira sledečemu nezvonečemu nezvočniku in da [f]: f'sie:, 'zi:ifčna, f 'šo:ulo.

Zvočnik /v/ ne nastopa v izglasju, ampak se tam menjava s [f]: p'ra:f.

V izglasju se v večini primerov (redno v končnicah) namesto /m/ govori [n]: 'di:ɛlan, 'ta:n.

V položaju za /m/ se /n/ ne pojavlja; zanj se govori [l]: 'gü:mla.

V položaju pred /s/, /z/ se vzglasni /v/ izgublja: 'sa:ki 'vsak', 'zie:mi 'vzemi'.

Nezvočniki

V položaju pred /n/ se /d/ ne pojavlja; namesto njega se govori [g]: g'na:r, (g)'nie:s.

Za /s/ se v skupini *sk-* govori [š]: š'ki:ɛdn̩ 'skedenj', š'ku:ɔrja.

V položaju pred /l/ se za /t/ govori [k]: k'la:či.

V položaju pred /t/ se izgublja vzglasni /p/: 'ti:č, 'ti:či.

V položaju pred /p/ se izgublja vzglasni /s/: p're:ɔdna, p'ro:uti.

V položaju pred /n/ se izgublja /t/: 'kərsni.

Po zvonečnosti se nezvočniki prilagajajo sledečemu nezvočniku. Zvoneči nezvočniki ne nastopajo v izglasju, ampak imajo tam svoje nezvoneče pare.

Izvor

Samoglasniki

Izhajajoč iz izhodiščnega splošnoslovenskega fonološkega sistema so fonemi malečniškega govora nastali iz fonemov, kot je prikazano v nadaljevanju.

Dolgi naglašeni samoglasniki

- i: < staroakutirani *i* v nezadnjem besednem zlogu ('xi:ša, 'li:pa, 'ri:ba, 'zi:la)
- < staroakutirani *i* v zadnjem ali edinem besednem zlogu (f'ti:č, 'ni:č, 'ni:t, 'ri:t)
- < stalno dolgi *i* pred istozložnim *u* < -l (fo'pi:u, ko'si:u, si'si:u)
- < staroakutirani *ě* v položaju pred *n* (x'ri:n 'hren', 'si:n 'sem')
- < redko *u* v položaju pred *r* (me'xi:r 'mehur')
- < po mlajšem naglasnem umiku naglašeni ('ci:gan, 'pi:sala, p'ri:nas, 'vi:ski 'visok')

- < v imenih (*I:gor*)
 < v prevzetih besedah (*f'li:sik* 'hiter (pri delu)', *f'ri:šna* 'sveža', *š'ti:l* 'toporišče pri sekiri')
- ü: < staroakutirani *u* v nezadnjem besednem zlogu (*b'ü:kva* 'bukev', *k'rü:xa* – R ed., *'kü:pa* – R ed., *'kü:ra*)
 < staroakutirani *u* v zadnjem ali edinem besednem zlogu (*f'kü:p*, *'kü:p*, *k'rü:x*, *'tü:*)
 < *i* po labializaciji (*š'ü:rka* 'široka')
 < po mlajšem naglasnem umiku naglašeni *u* (*'kü:pla* 'kupila', *s'tü:denec*, *'vü:xa* 'uho')
 < v prevzetih besedah (*g'rü:nt* 'posestvo', *'kü:rboš* 'buča', *'pü:šl* 'šopek cvetja')
- u: < staroakutirani *l* v nezadnjem besednem zlogu (*'bu:xa* 'bolha', *'du:ga* 'dolga', *'vu:na* 'volna', *ž'u:na* 'žolna')
 < staroakutirani *l* v zadnjem ali edinem besednem zlogu (*'du:k* 'dolg', *'pu:x* 'polh', *'pu:n* 'poln')
 < *o* različnega izvora v položaju pred *n, j* in *l* (*gu:nin* 'gonim', *'ku:nec* 'konec', *'u:na* 'ona', *'ku:ž* 'konj', *'du:la* 'doli, spodaj')
 < dolgi *i* v skupinah *bu:j-*, *mu:j-*, nastalih po metatezi iz *ubi:-*, *umi:-* (*'bu:jt* 'ubiti', *'mu:jt* 'umiti')
 < v prevzetih besedah (*'cu:ker* 'sladkor', *'pu:cala* 'čistila', *'šu:xi* 'čevlji')
- i:ī < stalno dolgi *i* (*'li:īst*, *'pi:īšen*, *t'ri:ī*, *'zi:īma*, *'zi:īt*)
 < po mlajšem naglasnem umiku naglašeni *i* (*'ti:īšalo* 'tiščalo')
 < v prevzetih besedah (*g'li:īt* 'členek')
- ü:ī < stalno dolgi *u* (*'dü:īša*, *g'rü:īška*, *k'lü:īč*, *'lü:īč*, *'lü:īplen*)
 < po mlajšem naglasnem umiku naglašeni *u* (*'lü:īdi* 'ljudje', *k'lü:īčanca* 'ključavnica')
- u:ū < stalno dolgi *l* (*gu:ūt* 'golt', *'pu:ūnin* 'polnim', *'tu:ūčen* 'tolčem', *'vu:ūk* 'volk')
- i:ē < staroakutirani *ě* v nezadnjem besednem zlogu (*b'ri:ēza*, *'ci:ēsta*, *'li:ēto*, *'mi:ēsto*, *po'vi:ēdat*, *'ri:ēzat*, *st'ri:ēxa*)
 < staroakutirani *ě* v zadnjem ali edinem besednem zlogu (*'di:ēt* 'moški')

- < po mlajšem naglasnem umiku naglašeni *e* (< *ě*) ('*si:ɛdat* 'sedeti')
- < v prevzetih besedah ('*ki:ɛtna* 'veriga', '*li:ɛder* 'usnje')
- u:ɔ < staroakutirani *ɔ* v nezadnjem besednem zlogu ('*du:ɔga*, '*gu:ɔba*, '*ku:ɔča*, '*tu:ɔča*)
- < *ɔ* po zapoznelem umiku naglasa s končnega kratkega zloga, če se naglas ni umaknil, ko je bil *ɔ* še dolg ('*mu:ɔški*, '*tu:ɔžba*)
- < novoakutirani *o* v nezadnjem besednem zlogu ('*bu:ɔtra*, '*mu:ɔlin*, '*nu:ɔsin*, '*p'ru:ɔsin*, '*š'ku:ɔda*, '*vu:ɔla*)
- < novoakutirani *o* v zadnjem ali edinem besednem zlogu ('*ku:ɔš*, '*k'ru:ɔp*, '*nu:ɔš*, '*pu:ɔst*, '*pu:ɔt* 'tla', '*š'ku:ɔf*)
- < sekundarno naglašeni *o* ('*bu:ɔžič*, '*du:ɔbra*, '*ku:ɔsa*, '*ku:ɔtʃ*, '*ku:ɔza*, '*pu:ɔtok*, '*u:ɔsa*, '*vu:ɔda*)
- < stalno dolgi *o* v položaju pred *j* in *r* (*g'nu:ɔj*, '*lu:ɔj*, '*mu:ɔrje*)
- < po mlajšem naglasnem umiku naglašeni *o* ('*u:ɔtrok*, '*pu:ɔznali*)
- < v prevzetih besedah ('*cu:ɔta* 'cunja', '*k'nu:ɔf* 'gumb', '*ku:ɔrp* 'košara')
- ɛ: < stalno dolgi *e* ('*lɛ:t*, '*pɛ:č*, '*šɛ:st*, '*pɛ:pɛ:l*)
- < stalno dolgi *ɛ* ('*de've:t*, '*g'le:dan*, '*i'mɛ:*, '*pɛ:t*, '*pɛ:tek*, '*vɛ:žen*, '*zɛ:be*)
- < del *ɛ* po zapoznelem umiku naglasa s končnega kratkega zloga, če se naglas ni umaknil, ko je bil *ɛ* še dolg ('*k'lɛ:čo* 'klečal')
- < stalno dolgi *ə* ('*dɛ:n* 'dan', '*lɛ:n* 'lan', *z* '*mɛ:no*, *s* '*tɛ:bo*)
- < redko novoakutirani *ə* v nezadnjem besednem zlogu ('*pɛ:sjj*, '*sɛ:ʃe*)
- < del novoakutiranih *e* v nezadnjem besednem zlogu ('*nɛ:so*, '*pɛ:ko*, '*rɛ:ko*, '*t'rɛ:tji*)
- < redko dolgi *ě* v položaju pred *j* ('*b'rɛ:ja*, '*vɛ:ja*)
- < po mlajšem naglasnem umiku naglašeni *e* ('*nɛ:bo*)
- < v prevzetih besedah ('*pɛ:nzija* 'pokojnina', '*š'tɛ:(j)ge* 'stopnice')
- ɔ: < stalno dolgi *ɔ* ('*gɔ:bec*, '*gɔ'lɔ:p*, '*k'lɔ:p*, '*rɔ:p* 'rob', '*sɔ:t*)
- < po mlajšem naglasnem umiku naglašeni *o* ('*zɔ:bi*)
- < v imenih ('*Bɔ:jan*, '*Pɔ:xorje*)
- < v prevzetih besedah ('*b'lɔ:ntna* 'plavolasa', '*š'pɔ:r'xe:rt* 'štedilnik', '*š'vɔ:ger* 'svak')
- ie:/e: < staroakutirani *ɛ* v nezadnjem besednem zlogu ('*die:tela* 'detelja', '*pok'lie:kɲt*, '*s'rie:ča*)
- < staroakutirani *ɛ* v zadnjem besednem zlogu ('*vie:č*, '*zie:t*)

- < del *ɛ* po zapoznelem umiku naglasa s končnega kratkega zloga, če se naglas ni umaknil, ko je bil *ɛ* še dolg (*g'rie:da*, *'jie:zik*, *'mie:xka*, *'tie:ška*)
- < del novoakutiranih *e* v nezadnjem besednem zlogu (*k'lie:plen*, *k'mie:ta* – R ed., *'me:len*, *'sie:dŋ* 'sedem', *'ze:lje*, *'zie:nska*)
- < novoakutirani *e* v zadnjem besednem zlogu (*k'mie:t*)
- < novoakutirani *ə* v nezadnjem besednem zlogu (*f'sie:xne* 'usahne', *'lie:xki* 'lahek', *'mie:ša* 'maša', *pre'mie:kne* 'premakne', *s'nie:xa* 'snaha')
- < novoakutirani *ə* v zadnjem besednem zlogu (*'die:š*, *'pie:s*, *'tie:š* 'tešč')
- < sekundarno naglašeni *ə* (*'die:ska*, *'mie:gla*, *'tie:ma*)
- < sekundarno naglašeni *e* (*'mie:tla*, *'nie:sen*, *'rie:kla*, *'pie:čen*, *'zie:mila*)
- < staroakutirani *ě* v položaju ped *m* (*b'rie:me*, *v'rie:me*)
- < redko stalno dolgi *ə* (*'vie:s* 'vas', na *'vie:si*)
- < redko dolgi *e* pred *r* (*ve'če:r*, *ve'če:rja*)
- < *a* različnega izvora pred *j* (*'ce:jt* 'čas', *'ne:jšo* 'našel')
- < dolgi *a* v izglasju po asimilaciji (*'ke:* 'kaj', *'ze:* 'zdaj')
- < po mlajšem naglasnem umiku naglašeni *e* (*'pie:lat* 'peljati', *'pie:ra* 'pero', *p'rie:več*)
- < v prevzetih besedah (*'be:ta* 'hiša', *š'ne:c'ti:exl* 'žepni robček')
- e:ī < stalno dolgi *ě* (*'be:īli*, *c've:īt*, *g're:īx*, *k'le:īt*, *m'le:īko*, *'me:īšan*, *'re:īžen*, *s've:īča*)
- < po mlajšem naglasnem umiku naglašeni *e* (< *ě*) (*'le:īpo*)
- o:ū < stalno dolgi *o* (*'bo:uk* 'bog', *me'so:ū*, *'mo:uč*, *'mo:ust*, *'no:uč*, *'no:us*, *s'to:ū*, *'šo:ūla*)
- < po mlajšem naglasnem umiku naglašeni *o* (*'o:ūka* 'oko')
- < v prevzetih besedah (*f'ro:ūstik* 'zajtrk', *'fo:ūter* 'krma')
- a:⁵ < stalno dolgi *a* (*d'va:*, *g'la:va*, *x'ra:st*, *k'ra:l*, *'la:s*, *p'ra:x*, *t'ra:va*)
- < staroakutirani *a* v nezadnjem besednem zlogu (*b'ra:ta* – R ed., *d'la:ka*, *k'ra:va*, *s'la:ma*)
- < staroakutirani *a* v zadnjem ali edinem besednem zlogu (*b'ra:t*, *p'ra:f*, *'ta:n*, *zd'ra:f*)
- < redko stalno dolgi *ə* (*'ča:st*, *'la:š*)

⁵ V govoru je mestoma še zaznati rahlo zaokroženost *a*-ja.

- < po mlajšem naglasnem umiku naglašeni *a* ('za:čnen)
 < v imenih (*A:nica*, '*A:ustrija*, '*Ka:tja*)
 < v prevzetih besedah ('*a:ntox* 'brisača', '*ma:ntl* 'plašč', '*ta:bərx* 'dni-na')
- ə* < stalno dolgi *r* ('*bərf*, '*mər* 'umrl', '*s'mərt*)
 < staroakutirani *r* ('*gərča*, '*xərbet*)
 < po mlajšem naglasnem umiku naglašeni *r* ('*sərce*, '*čərtalo* 'črtalo, del pluga, ki navpično reže brazde')
- Nenaglašeni samoglasniki*
- i* < pred-, po- in izglasni *i* ('*i'me:*, '*jie:zik*, na '*mi:zi*)
 < del prednaglasnih *u* ('*di'si:ɨ*, '*ki'pü:vle*, '*si'si:ɨ*)
 < *u* v daj., mest. ed. m., s. sp. (*f s'ne:ɨgi*, '*pər 'dɔ:ktori*)
 < redko *a* ('*ti'ko:ɨ*)
 < v prevzetih besedah ('*pɛ:nzija* 'pokojnina', '*ʃu:xi* 'čevlji')
- u* < del prednaglasnih in ponaglasnih *u* ('*ču'da:k*, '*ust'va:rli*, '*pa:zduxa*)
 < prednaglasni *ɨ* ('*gu'či:ɨn* 'govorim')
- o* < pred- in ponaglasni *o* ('*do'ma:*, '*go'lɔ:p*; '*li:ɛto*, '*mi:ɛsto*)
 < pred- in ponaglasni *ɔ* ('*glo'bu:ɔka*, '*klo'pi:ɨ*; '*mi:zo*, '*li:po* – T, O ed.)
 < ponaglasni *ɨ* ('*ja:boka* 'jabolko')
 < -*il*, -*əl*, -*al*, -*əl* ('*pos'ta:vo*, '*z'gi:no*; '*vi:ɛdo*, '*vi:so*; '*ba:ro*, '*po'vi:ɛdo*; '*mu:ɔgo*, '*rɛ:ko*)
 < v prevzetih besedah ('*fü:rtɔx* 'ženski predpasnik')
- e* < pred- in ponaglasni *e* ('*be'se:ɨda*, '*te'lie:ta* – R ed.; '*nie:sen*, '*tie:če*)
 < pred- in ponaglasni *ɛ* ('*me'so:ɨ*, '*pe'si:ca*; '*mi:ze* – I mn. '*tie:le*)
 < pred- in ponaglasni *ě* ('*le'sɛ:ni*, '*te'lo:ɨ*; '*č'lu:ɔvek*, '*u:ɔrex*)
 < nenaglašeni *ə* v ponaglasni priponi -*ec*, -*ek* ('*jü:nec*, '*ku:nec*, '*pe:ɨsek*, '*pɛ:tek*)
 < v prevzetih besedah ('*xa:mer* 'kladivo', '*li:ɛder* 'usnje', '*pi:sker* 'lonec')
- a* < pred- in ponaglasni *a* ('*brada'vi:ca*, '*fa'za:n*; '*g'la:va*, '*ža:gati*)
 < redko *ě* ('*vi:dat* 'videti', '*vi:ɛdat* 'vedeti')
 < v prevzetih besedah ('*fa:ra* 'župnija', '*cu:ɔta* 'krpa')

- əɾ < nenaglašeni *r* (*əɾ'ja:va*, *təɾ'pi:ɛli*)
 < po onemitvi istozložnega *i*, *e* in *u* (*pəɾ'pie:lo*, *pəɾ 'šu:mi*, *'vie:vəɾca*,
dəɾ'go:uĉ 'drugič')
- ɫ < po onemitvi samoglasnika ob *l* (*'ki:sɫca*, *'ku:ɔɫɫ*)
 < v prevzetih besedah (*'ma:ntɫ* 'plašč')
- ŋ < po onemitvi samoglasnika ob *n* (*'me:ɫsɲc* 'luna', *š'ma:rɲca*)
 < v prevzetih besedah (*'tɔ:ɲ'ka:mra* 'mrtvašnica, mrliška vežica')

Soglasniki

Soglasniški sistem se od sistema slovenskega knjižnega jezika malo razlikuje, saj so soglasniki nastali iz ustreznih soglasnikov v izhodiščnem splošnoslovenskem sistemu (Logar 1981: 32–33), poleg tega pa še:

Zvočniki

- v < *w* pred in med samoglasniki ter pred zvenečimi soglasniki (*'vu:ɔda*,
k'ra:va, *kra'jɛ:vni*, v *de'la:vnic*)
 < redko *u* (*v'ni:ĉo* 'uničil')
 < redko *m* (*'vie:nda* 'menda')
 < kot proteza (*'vü:xa*, *'vü:ste*)
 < v prevzetih besedah (*'va:ga* 'tehtnica')
- ɯ < *-l* za samoglasnikom in v izglasju (*'da:ɯ*, *ko'si:ɯ*, *'šo:ɯ*)
 < *w* v redkih posameznih besedah (*'A:ɯstrij*a, *'a:ɯto*)
- j < *ń* v vzglasju in pred samoglasnikom (*'ji:va* 'njiva', *'jie:ga* 'njega')
 < $\emptyset$ v položaju pred /*d š s*/ (*'xu:jda*, *'ne:jšli*, *'u:ɔjstra*)
 < v skupini *-mu:j-*, *-bu:j-*, nastali po metatezi iz *umi:-*, *ubi:-* (*'mu:jen*
 'umijen', *'bu:jen* 'ubijem')
 < redko *r* (*'fa:jmošter*)
 < redko *d* (*'tū:j* 'tudi')
 < v prevzetih besedah (*'a:jmar* 'vedro', *ž'le:jf* 'zavora')
- ǰ < *ń* in *nɤj* v položaju med dvema samoglasnikoma ali za soglasnikom
 in pred samoglasnikom (*'sɛ:ǰe* 'sanje', *s'vi:ǰa*, *polov'ǰa:k*)

- n < *ṅ* v izglasju za samoglasnikom ali v položaju za soglasnikom
(*'ku:ɔstan, k'ni:ga, p're:ɨdna*)
< -*m* v izglasju (*di:ɛlan, k'ra:van, 'ta:n*)
< redko *r* (*'ma:ntrati* (< *martrati*) 'mučiti')
< v prevzetih besedah (*'pü:ngrat* 'sadovnjak')
- l < *l̇* (*k'ra:l, ne'di:ɛla, p'lü:ɨče*, toda *lj* < *l̇j*: *'ze:lje*)
< -*dl-*, -*tl-* v deležnikih na -*l* (*'je:ɨla* 'jedla', *c'vie:la* 'cvetela') in iz primarne skupine *tl, dl* (*'vi:le, 'vi:lce, 'ši:lo*)
< redko *v* (*'la:mp* 'trebuh')
< redko *n* (*'gü:m̄la* 'gumno')
< v prevzetih besedah (*'li:ɛder* 'usnje', *'lu:ster* 'lestenec')
- r < *ṙ* (*me'sa:ra, 'šo:ɨlara* – oboje R ed.)
< *r* v skupini -*črě*, -*žrě* (*č're:ɨšna* 'češnja', *ž'ri:ɛbe*)
< v prevzetih besedah (*'bü:rkle* 'orodje za premikanje loncev v kmečki peči, burkle', *t'rü:ga* 'krsta')

Nezvočniki

- f < *w* pred nezvenčimi nezvočniki in v izglasju (*f'sie:; 'pa:jofčina* 'pajčevina', *f 'šo:ɨlo, 'b̄arf, zd'ra:f*)
< nenaglašeni vzglasni *u* (*fk'ra:la, f'sie:xne* 'usahne')
< začetni *pf-* v starejših izposojenkah (*'fa:rof* 'župnišče')
< v prevzetih besedah (*k'nu:of* 'gumb', *š'tü:nfe* 'ženske nogavice')
- š < *šč* (*k'le:ɨše, ti'ši:ɨ*)
< *šč* < *xč* (*'ni:še* 'nihče')
< redko *s* pred *k* (*š'ki:ɛḡn̄* 'skedenj', *š'ku:ɔrja*)
- ž < *z* v položaju pred *j* (< *ṅ*) (*ž 'jo:ɨ*)
- k < redko *t* (*k'la:č̄in, 'ki:ɛd̄n̄* 'teden')
< v prevzetih besedah (*'fa:rof* 'župnišče', *'fi:nkošti* 'birma')
- g < redko *d* v položaju pred *n* (*g'na:r, g'nie:s*, a tudi *'nie:s* 'danes')
< v prevzetih besedah (*'ci:ḡl̄* 'opeka', *g'li:ɨt* 'členek')

Zveneči nezvočniki so nastali tudi iz nezvenečih po asimilaciji na sledeče nezvočnike, nezveneči nezvočniki pa iz zvenečih v izglasju in prav tako

po asimilaciji na sledeče nezvočnike. Vsi nezvočniki se pojavljajo tudi v prevzetih besedah.

Prozodija

Naglasno mesto je podobno kot v izhodiščnem sistemu, razlike pa so naslednje:

- Naglašeni so refleksi za *e*, *o* in *a* pred naglašeni kratkimi zadnjimi zlogi: *'zie:na*, *'ku:ɔsa*, *'mie:ɡla*.
- Ponovno so lahko naglašeni samoglasniki pred zadnjimi cirkumflektiranimi dolžinami v odprtih zlogih: *'o:ɥje*, *'vü:xa*, *z'la:to*.
- Naglašeni so samoglasniki (tudi v predponah in predlogih) pred slovenskimi kratkimi naglasi na zadnjem zlogu: *p'ri:nas*, *'u:ɔpren*, *'za:čnen*.
- Naglašeni so samoglasniki v besednih oblikah, analogičnih po osnovni: *'xu:ɔdla*, *s'ku:ɔpano*, *z'mie:tala*.
- Kolikost je enaka kot v izhodiščnem sistemu z naslednjimi razlikami:
  - Dolgi so samoglasniki, ki so bili kratko naglašeni (akutirani) v nezadnjih in zadnjih ali edinih besednih zlogih: *k'ra:va*, *'li:pa*, *'die:š*, *'ku:ɔš*.
  - Dolgi so samoglasniki, naglašeni po novejših umikih s slovenskih cirkumflektiranih končnih dolžin in kračin.
  - Dolgi so samoglasniki, naglašeni po novejših umikih zaradi analogije.

Onemitve glasov

Samoglasniki

Najpogosteje onemevajo *i*, *ě* in *a* ob zvočnikih: *ɡi'ba:nce*, *'mi:ɛli*, *'nu:ɔsla*, *'vi:lce*; *'vi:dla*, *'vi:ɛdli*; *'ki:ɛdɥ*, *'ku:ɔtʃ*, mestoma onemevata tudi *o*: *'ka:k*, *'ta:k*; in *u*: *'mərta*, *'mərli*.

Pogosto onemi *i* v nenaglašnem velelniškem obrazilu v množini in dvojini: *'zie:mte*, *za'kü:rta*.

Pri glagolu onemeva *i* v nedoločniku: *'ba:rat* 'vprašati', *p'ru:ɔsit*, *'ža:ɡat*.

Soglasniki

Vzglasni /s/ onemeva v položaju pred /p/: *p're:ɥdna*, *p'ro:ɥti*.

Vzglasni /p/ onemeva v položaju pred /t/: *'ti:č*, *'ti:či*.

V položaju ob /c/, /n/ onemeva /t/: *'kərsni*.

V položaju ob /z/ onemeva /d/: *'ze*: 'zdaj'.

Zaradi oblikoslovnega izenačevanja se odpravlja /j/ v pregibnih oblikah pri samostalnkih na *-r*, *-rja*: *xek'ta:ra*, *zi'da:ra*.

Različno

Premet vzglasnega *u* v položaju pred *m* in *b*: 'mu:jen, 'bu:jen.

Disimilacija *r-r* > *j-r*: 'fa:jmošter.

Disimilacija *r-r* > *n-r*: z'ma:ntrana.

Disimilacija *v-m* > *l-m*: 'la:mp.

Disimilacija *m-m* > *m-l*: 'gü:mla.

Disimilacija *m-n* > *v-n*: 'vie:nda 'menda'.

Disimilacija *t-l* > *k-l*: k'la:čin.

Oblikoslovne značilnosti malečniškega govora

Samostalniška beseda. V krajevnem govoru Malečnika so v sklanjatvi ohranjena vsa tri števila, v ednini tudi vsi trije spoli, razlike med malečniškim govorom in knjižnim jezikom pa so predvsem v posameznih sklonskih morfemih. Samostalniki srednjega spola so obstojni le v ednini, morda še v dvojini samostalnik *leto* (d've:j 'li:eti), v množini pa so srednjespolski samostalniki le moškega ali ženskega spola. Snovni, skupni in pojmovni samostalniki srednjega spola, ki imajo praviloma le ednino, spola ne spreminjajo: 'vi:no, ka'me:je, živ'le:je. V sklanjatvi prevladuje nepremični naglasni tip.

Moške sklanjatve. Samostalniki moškega spola se sklanjajo takole: b'ra:t b'ra:ta b'ra:ti b'ra:ta pər b'ra:ti z b'ra:ton; b'ra:ta b'ra:tof b'ra:toma/b'ra:tama b'ra:ta b'ra:tax b'ra:toma/b'ra:tama; b'ra:ti b'ra:tof b'ra:tam b'ra:te b'ra:tax z b'ra:tami. Dajalnik in mestnik ednine imata končnico *-i* (< *ü* < *u*), v dajalniku in orodniku dvojine pa se ob knjižni končnici *-oma* sliši tudi ženskospolska končnica *-ama*. Ženskospolske končnice so se posplošile tudi v mestniku dvojine in množine ter dajalniku in orodniku množine. Podaljševanja osnove z *-ov* v imenovalniku množine govor ne pozna: 'mo:usti, 'zi:di, prav tako ne nenaglašene končnice *-je*: b'ra:ti, 'la:si, 'zo:bi in preglasa *o* v *e* za *c, j, č, ž, š*: s st'ri:con, s 'ku:jon, s ko'va:čon, z 'nu:qon, s 'ku:qon. Samostalniki, ki se končujejo na samoglasnik, osnovo podaljšujejo z *-j*: 'a:ta 'a:teja, G're:ga G're:geja, S'la:fko S'la:fkeja, tisti, ki se končujejo na *-r*, pa osnove v pregibanju ne podaljšujejo: xek'ta:r xek'ta:ra, krom'pi:r krom'pi:ra, šo:ular šo:ulara. Nepremični naglas je prevladal tudi pri samostalnikih, ki se v knjižnem jeziku sklanjajo po mešanem ali končniškem tipu: 'bre:ik b'ri:ega, 'zo:up 'zo:uba; 'die:š 'die:ža, 'pie:s 'pie:sa, medtem ko je premični

tip dobro ohranjen: *č'lu:ovek člo'vi:eka, 'pu:otok po'tu:oka, 'u:orex o'ri:exa*. V lahko izgovorljivem soglasniškem sklopu široki *e* iz polglasnika odpada: *'jü:nec 'jü:nca, 'ku:osec 'ku:osca*, sicer pa ne: *F'ra:nček F'ra:nčeka, 'Lu:jzek 'Lu:jzeka*. Posamostaljeni pridevniki se sklanjajo po pridevniški sklanjatvi.

Ženske sklanjatve. Sklanjatveni vzorec samostalnikov ženskega spola s končnico *-a* je enak knjižnemu: *'xi:ša 'xi:še 'xi:ši 'xi:šo pər 'xi:ši s 'xi:šo; 'xi:ši 'xi:š 'xi:šama 'xi:ši 'xi:šax 'xi:šama; 'xi:še 'xi:š 'xi:šan 'xi:še 'xi:šax 'xi:šami*. Po nepremičnem tipu se sklanjajo tudi ženski *a*-jevski samostalniki mešanega in končniškega naglasnega tipa: *g'lar:va g'lar:ve, 'ku:osa 'ku:ose; 'mie:gla, 'mie:gle, 'tie:ma 'tie:me* ter ženski *i*-jevski samostalniki: *bo'li:ezen bo'li:ezni, 'pa:met 'pa:meti, s'po:uvet s'po:uvedi; k'le:it k'le:iti, 'ko:ust 'ko:usti, 'vie:s 'vas' 'vie:si*. Med *a*-jevske samostalnice so že v imenovalniku ednine prešli tudi samostalniki ženskega spola na *-ev*, nastali iz stare *u*-jevske osnove: *b'ri:eskva b'ri:eskve, 'bü:kva 'bü:kve, 'ci:rkva 'ci:rkve*. Samostalnik *hči* ima že v imenovalniku ednine osnovo *hčer-*: *x'č(i):erka*. Samostalnik *kri* se sklanja tako: *k'ri: k'ri:vi k'ri:vi k'ri: pər k'ri:vi s k'ri:vjo*. V ednini se feminizirajo tudi nekateri srednjepolski samostalniki, npr. *'bie:dra, d're:iva, 'ko:ula, 'u:okna, 'vü:xa*.

Srednje sklanjatve. Samostalniki srednjega spola lahko ohranjajo svoj spol in sklanjatev le v ednini, saj se v dvojini in množini feminizirajo ali maskulinizirajo. Med moške prehajajo tisti s podaljšano osnovo na *-t* ali *-n*, med ženske pa vsi drugi. Neštevniki samostalniki spol ohranjajo: *ko're:je, m'le:iiko, že'li:ezo*.

Sklanjatveni vzorec za samostalnik *leto*: *'li:eto 'li:eta 'li:eti 'li:eto o 'li:eti z 'li:eton; 'li:eti 'le:it 'li:etama 'li:eti o 'le:itax z 'li:etama; 'le:ite 'le:it 'le:itam 'le:ite o 'le:itax z 'le:itami*. Mešani naglas se pojavlja v besedah *me'so:u, se'no:u, tes'to:u*, vendar se že v roditelju umika na osnovo: *'mie:sa, 'sie:na, 'tie:sta*, v imenovalniku pa je naglašena osnova *b'la:go, 'sarce, s'rie:bro, z'la:to*. Premični naglas imajo samostalniki, katerih osnova je lahko podaljšana z *-n* že v imenovalniku: *v'rie:me vre'mie:na*, toda *'si:men 'si:mna, 'vi:me 'vi:mena*, s *-t* v roditelju: *'tie:le te'lie:ta, ž'ri:ebe žre'bie:ta*, podaljševanja z *-es-* pa govor ne pozna: *d're:iva d're:ive, 'o:uka 'o:uke, 'vü:xa 'vü:xe* – ti samostalniki so ženskospolski že v ednini. Med ženske samostalnice so prešli tudi srednjepolski množinski samostalniki, npr.: *'darve, 'je:tre, o'ča:le, 'vü:ste*. Ničto sklonljiva samostalnika srednjega spola sta *'ji:esti* 'hrana' in *'pi:ti* 'pijača'.

Samostalniški zaimki imajo naslednje posebne oblike: *'ja:s – 'mie:ni/'mie:n – z 'me:no, 'ti: – s 'te:bo, 'u:n/'u:ovi, 'u:na/'u:ova; 'mi:ī – p'ri:nas, 'vi:ī – p'ri:vas, 'u:ovi* 'oni'; *'mi:ja/'mi:jad'va:, 'mi:jid've:ī – 'na:ji, 'vi:ja/'vi:jad'va:, 'vi:jid've:ī – 'va:ji, 'u:ovad'va:, 'u:ovid've:ī – 'u:ovixd've:īx*; vprašalna zaimka sta *g'do:u – 'ku:oga* in *'ke: 'kaj – 'ku:oga*. Za pomen 'kdo' se rabi tudi posamostaljeni pridevniški vprašalni zaimek *'ke:ri – 'ke:riga – s 'ke:rin*; vprašalna zaimka opravljata tudi vlogo oziralnih zaimkov. Nedoločna zaimka sta *'ie:dŋ/'ie:n* 'nekdo' *'ni:ēke* 'nekaj', nikalni so *'ni:še, 'ni:č, no'bie:dŋ*, celostni *(f)'sa:ki* in *f'sie:*.

Pridevniška beseda. Pridevniška oblika za moški spol se v imenovalniku ednine najpogosteje končuje na *-i* tudi za nedoločno obliko: *'le:īpi, s'ta:ri*. Tako pridevniki kot zaimki se v sklanjatvi ločijo od knjižne v moškem in srednjespolskem rodilniku in tožilniku, kjer je končnica *-iga*, ter dajalniku, kjer je končnica *-en* (< *-emi* < *-emu*), upošteva je fonetično premeno končnega *-m* v *-n*: *'lie:xki 'lie:xkiga 'lie:xken 'lie:xkiga pər 'lie:xken z 'lie:xkin*.

Stopnjevanje z obrazili *-ši* in *-ejši* v primerniku in z *'ne:-* za presežnik izpodriva opisno stopnjevanje z *bolj*: *s'ta:ri sta're:īši 'ne:sta're:īši; 'le:īpi 'le:īpši 'ne:'le:īpši* in *'le:īpi 'bu:l 'le:īpi 'ne:'bu:l 'le:īpi; d'ra:gi 'bu:l d'ra:gi 'ne:'bu:l d'ra:gi; 'u:ojstra 'bu:l 'u:ojstra 'ne:'bu:l 'u:ojstra*.

Pridevniški zaimki – svojilni: *'mu:oj 'mu:oja 'mu:oj, t'vu:oj -a -o, 'je:gof, 'je:n(i), 'na:š, 'va:š, 'ji:xof, od 'na:ji/od 'na:jid've:īx, od 'va:ji/od 'va:jid've:īx, od 'u:ovixd've:īx; s'vu:oj*; kazalni: *'tu:oti -a -o, 'ti:sti -a -o, 'u:ovi* 'oni', *'u:ova -o, 'ta:ki*; vprašalni: *'ka:ki, 'ke:ri/'ki:ri*; nedoločni: *'ie:n* 'neki', *'ni:ēke* 'nekaj'; nikalni: *no'bie:n, 'ni:č*; poljubnostni: *'ka:ki, 'ke:ri/'ki:ri*; celostni: *(f)'sa:ki, f'sie:, 'ce:īli* in drugostni: *d'rū:gi -a -o* se sklanjajo po pridevniški sklanjatvi. Med števnikmi, ki so večinoma enaki knjižnim, sta opazna *d've:(j)sti* 'dvajset' in *t'ri:esti* 'trideset'.

Glagol se sprega po tematični spregatvi: *'di:elan 'di:elaš 'di:ela; 'di:elama 'di:elata 'di:elata; 'di:elamo 'di:elate 'di:elajo*; v prvi osebi dvojine je osebilo *-ma*. Pripionska osebila so prevzeli tudi brezpripionski glagoli, npr. *'bō:ta 'bō:te* (zanikano: *'nie:mo, 'nie:de, 'nie:ta, 'nie:te*), *'ve:īta 've:īte, 'da:ta 'da:te*. Nedoločnik je kratek: *'di:elat, 'pi:īsat*. Glagoli s korenomo na *-č* imajo v nedoločniku *-t* kot tipično obrazilo za to obliko: *'gu:or ob'le:īčt, s'pie:čt, v'le:īčt*.

Po analogiji s sedanjikom prehajata *-d* in *-n* tudi v nedoločnik: *fk'ra:dŋt fk'ra:dnen*. Glagoli VI in V/1 prehajajo med glagole V/2: *ki'pū:vlen, 'le:īčen, pla'čū:vlen, pro'da:vlen*. Glagoli s korenomo na *-k, -g*: *'tu:či* 'tolci', *'rie:či*

'reci'. *Iti: 'i:di, g're:mo, 'i:te, g're:ma, 'i:ta; videti: pog'lie:dni; najti: po'i:jši.* V velelniku je slišati samoglasniški upad: *po'te:gŋte, z'nu:oste.* Za moško-spolski deležnik na *-l* so razširjene oblike s končajem na *-o*: *'ne:jšo, 'ra:so, z'di:gno.* Prislov ob glagolih kaže na nemški vpliv: *'du:l se f'sie:di, 'gu:or ob'le:ičt, 'du:l po'lu:ožen.*

Neosebne oblike. Narečno posebni prislovi so: prislovi kraja – *'be:jk 'proč, 'čoj 'zraven, 'da:uč 'daleč, 'du:l 'dol, 'du:le 'doli, 'gu:ora 'zgoraj, 'gu:orta/ 'gu:or 'gor, 'i:ndi 'drugje, 'ki: 'kje, 'nu:oter, 'nu:otra 'znotraj, notri, o'ku:l 'okoli, 'po:ulek 'zraven, p're:jk 'čez, 'si:n 'sem, s'po:ut 'spodaj, 'vü:ne 'zunaj, 'vü:nta/'vü:n 'ven; prislovi časa – f'čie:ra 'včeraj, g'da: 'kdaj, (g)'nie:s 'danes, 'na:x 'potem, 'na:xo'po:udne 'popoldne, 'ni:egda 'nekoč, ni'ku:l 'nikoli, no'čoj, v'jü:tro 'zjutraj, ve'če:r 'zvečer; prislovi načina – 'du:osti, 'ka:k 'kako, 'le:ipo, 'lie:xko, 'ma:lo, 'na:či 'drugače, s'kü:per 'skupaj, 'ta:k 'tako, z'lo:u 'zelo'. Stopnjujejo se opisno: *'xi:tro 'bu:l 'xi:tro 'ne:'bu:l 'xi:tro* ali z obrazili *'lie:xko 'le:ži 'ne:'le:ži.* Elativno stopnjevanje: *p'rie:več, pre'du:go.**

Pri rabi predlogov, členkov in veznikov ni veliko odstopanj od knjižnih oblik. Posebnosti: *g'li:x 'ravno, 'ku:j 'kar, 'ka:r ne 'ne, 'ne:na/'ne:a 'ne, 're:js, 'se: 'saj, s'ku:oro 'skoraj, 'tü:j 'tudi, 'vie:nda 'menda.*

Besedje

V besedju je poleg skupne slovenske leksike moč najti tudi panonizme. Navajamo nekaj najbolj značilnih besed, zbranih po vprašalnici za Slovenski lingvistični atlas: *'ba:bica 'zgornji (kovinski) del klepalnika, ba'ru:se 'brki, 'bu:xa 'bolha, 'bu:jen 'ubijem, 'ce:i:panca 'poleno, 'ce:i:pec 'cep, 'cü:zek 'žrebiček, č're:ip 'črepinja, č're:jšna 'češnja, dek'li:na 'dekle, d'vie:ri 'vrata, g'nar: 'denar, 'go:udŋ 'zrel, primeren, sposoben za kaj, g'ra:x 'fižol, g'rü:jška 'hruška, 'gu:osanca 'gosenica, 'gü:mila 'prostor za steljo in orodje, 'xi:ša 'glavni stanovanjski prostor v kmečki hiši' in 'hiša, 'xu:osta 'suhljad, dračje, 'ja:buka 'jablana' in 'jabolko, 'ja:uša 'jelša, 'jü:nec 'vol, 'ka:men 'osla, k'lü:čanca 'ključavnica, kor'pa:ča 'košara za kruh, ko'pi:šnica 'robida, 'ku:oča 'hiša, 'ku:čta 'kolk, 'la:xet 'komolec, lo'ba:ja 'lobanja, 'li:kat 'ličkati, 'le:js 'gozd, 'lo:cni 'priprava iz ovalnega obroča in vrvi, ki se uporablja za prenašanje zlasti krme in listja; krpilja, me'xi:r 'mehur, 'me:išŋc 'luna, 'mi:xec 'pipec, 'mu:jen 'umijem, 'mu:olek 'rožni venec, 'mü:ža 'močvirje, o'gu:n 'del njive med dvema razoroma,*

'o:ujje 'oje', 'pa:jenk 'pajek', 'pa:jofčina 'pajčevina', 'pa:ntovec 'rumena vrba', p'čē:la 'čebela', pe'si:ca 'pest', 'pi:sanke 'pirhi', 'pi:šek 'pišče', p'lo:ūt 'ograja', polov'ja:k 'sod za mero približno 280 l', po'su:unčŋca 'sončnica', pot'ko:ūva 'podkev', p'ri:ēsmec 'cvetnonedeljska butara', 'ri:ēzat 'skopiti', 'rie:ca 'raca', s'nie:xa 'snaha', s're:ca 'srajca', s'te:za 'pot', s'vo:ūra 'sora', 'ši:jank 'vrat', 'ši:š'mi:š 'netopir', 'šu:ma 'gozd', tret'ja:ča 'trava tretje košnje, druga otava', 'tu:ūkla 'sadjevec', 'u:ōbet 'kosilo', 'viervərca 'veverica', 'u:ōgrat 'vrt', 'u:ojŋŋ 'ogenj', ves'ni:ca 'manjša vas', 'vo:ža 'debelejša vrv', 'vü:xa 'uho', 'vü:ste 'usta', 'za:bo 'zabela, zaseka', ž'ga:niki 'žganci', 'žu:ūtec 'rumenjak'. Med prikazanimi leksemi je en, korpača 'košara za kruh', izpeljan iz prevzete osnove (< korb ← srvnem. korbe (DLS: 155)), dva, češnja in hiša, pa sta zelo stari izposojenki, izpričani že v praslovanščini (češnja < pslovan. *čērs'bn'a ali *čeres'bn'a ← vlat. *ceresia (SES: 85), hiša < pslovan. ali slovan. *xŷs'a in *xŷz'a ← iz neke germ. predloge (SES: 204)) in s stališča sodobnega slovenskega knjižnega jezika označeni kot stilno nezaznamovani.

V zbranem narečnem gradivu je moč najti tudi veliko prevzetih besed, npr.: 'a:box 'ujeda (jastreb, kragulj) ← nem. *Habicht*, 'a:jmar 'vedro' ← nem. *Eimer*, 'a:mica 'gnjat' (< *hamica*) ← srvnem. *hamme* (DLS: 135), 'a:ntox 'brisača' (< *hantuh*) ← nem. *Handtuch*, 'be:ta 'hiša' ← nar. sevit. *baita*, furl. *bàite* 'koča, bajta', b'lō:ntna 'plavolasa' ← nem. *blond*, b'ri:ītof 'pokopališče' ← srvnem. *wrīthof*, 'bü:rkle 'orodje za premikanje loncev v kmečki peči, burkle' ← prevzeto prek srvnem. *furkel* 'vile' iz lat. *furcula* (ESSJ I: 55, DLS: 96), 'ci:gl 'opeka' ← stvnem. *ziagal* (DLS: 99), 'cu:ōta 'cunja' ← stvnem. *zotta*, *zotte* (DLS: 105), 'cē:jna 'manjša pletena košara s polkrožnim ročajem' (< *cajna*) ← avstr. nem. *Zeine*, *Zaine* 'ročna torba' (ESSJ I: 57; DLS: 97), 'cu:ker 'sladkor' ← prek nem. *Zucker* iz it. *zucchero* < lat. *saccharum* < gr. (SES: 77), 'di:le 'podstrešje' ← bav. nem. *Diele* 'podstrešje' (DLS: 109), 'ē:mpar 'vedro' ← stvnem. *eimpar* (Plet.: 364), 'fa:rof 'župnišče' ← srvnem. *pharrhof* (DLS: 115), 'finkošti 'binkošti' ← stvnem. *fimfchusti* (DLS: 91), 'fli:sik 'priden, marljiv' ← nem. *fleissig*, 'fri:šna 'sveža' ← srvnem. *vrisch* (DLS: 124), 'fro:ūstik 'zajtrk' ← bav. nem. *Früstück* (DLS: 124), 'fü:rtox 'predpasnik' ← nem. *Vortuch*, 'fo:ūter 'krma' ← srvnem. *vuoter* (DLS: 125), g'li:īt 'pregib prsta' ← nem. *Glied*, g'rü:nt 'posestvo' ← srvnem. *grunt* (DLS: 132), 'xa:mer 'kladivo' ← nem. *Hammer*, 'ju:ōp 'suknjič' ← srvnem. *joppe* 'jopa, jopica' (DLS: 141), 'ki:ētna 'veriga' ← stvnem. *keťina*, *cheťinna* < vlat. *cadena* < lat. *catēna* (DLS: 148, SES: 269), k'nu:ōf 'gumb' ← stvnem., srvnem. *knopf* (SDLS: 153), k'ru:ōf 'grlo' ← srvnem. *kropf* 'golša' (DLS: 160), k'rü:mpasti 'šepav' ← prevzeto

in prilagojeno iz bav. avstr. nem. *krump* 'kriv, šepav, poševen' (SES: 331), *'kü:rbos* 'buča' ← nem. *Kürbis*, *'ku:orp* 'jerbas' ← srvnem. *korbe* (DLS: 155), *'la:mp* 'trebuh' < *vamp* ← bav. srvnem. *wamp* (SES: 806), *'li:ēder* 'usnje' ← srvnem. *lēder* (DLS: 167), *'lu:ster* 'lesteneč' ← prek nem. *Lüster* < frc. *lustre* < it. *lustrō* 'blesk, lesk, sijaj' (SES: 369), *'lü:mpli* 'ledvice' ← bav. avstr. *Lumpe* 'ledvice' (DLS: 173), *'ma:ntl̩* 'plašč' ← nem. *Mantel*, srvnem. *mantel* (DLS: 176), *'pa:rma* 'prostor za shranjevanje krme' ← stvnem. *barno*, srvnem. *barn*, *barne* (DLS: 189), *'pe:nzija* 'pokojnina' in 'pokoj' ← prek nem. *Pension* prevzeto iz frc. *pension* < lat. *pensiō* (SES: 505), *'pi:sker* 'lonec' ← srvnem. *phister*, *phistrīne* 'pekarna' < lat. *pistrīna* 'enako' (SES: 517), *'pri:ēdga* 'pridiga' ← prek srvnem. *predige*, *bredige* < poznolat. *prædica* 'pridiga' (SES: 574), *'pu:bec* 'fant' ← prevzeto in prilagojeno iz bav. srvnem. *puobe* (SES: 591), *'pu:cat* 'čistiti' ← nem. *putzen*, *'pu:ok* 'oven' ← nem. *Bock*, *'pü:ngrat* 'sadovnjak' ← bav. srvnem. *poumgart* za srvnem. *boumgarte* 'drevesnica' (SES: 593–594), *'pü:šl̩* 'šopek cvetja' ← bav. avstr. *Puschel* (DLS: 205), *'pü:ta* 'vedro' ← bav. srvnem. *put(t)e*, srvnem. *büt(t)e*, stvnem. *butin(na)* < rom. < klas. lat. *buttis* 'sod' (SES: 596), *š'ka:rne* 'škarje' ← srvnem. *schære* (DLS: 218), *š'ne:c'ti:exl̩* 'žepni robček' ← nem. *Schnäuztuch*, *š'q:štar* 'čevljar' ← srvnem. *schuohster* (SES: 745), *š'pa:mpet* 'postelja' ← srvnem. *spanbette* (DLS: 222), *š'pö:r'xe:rt* 'štedilnik' ← nem. *Sparherd*, *š'te:jge* 'stopnice' ← srvnem. *stēge*, stiege (DLS: 228), *š'ti:l* 'toporišče pri sekiri' ← nem. *Stiel*, *š'tru:ozok* 's slamo napolnjena blazina za ležanje, slamnjača' ← nem. *Strohsack*, *š'tü:nfe* 'nogavice' ← srvnem. *stumpf*, *stumpfe* (DLS: 233), *'šu:xi* 'čevlji' ← nem. *Schuhe*, *š'vö:ger* 'svak' ← srvnem. *swager* (DLS: 235), *'ta:bərx* 'dnina' (< *taverh*) ← srvnem. bav. **tagwērh* 'dnina' (DLS: 237), *'ti:exl̩* 'ruta' ← nem. *Tuch*, *'ti:rš'to:uk* 'podboj' ← nem. *Türstock*, *'tö:t̩'ka:mra* ← nem. *Totenkammer*, *t'rü:ga* 'krsta' ← stvnem. *truha*, bav. *truya*, srvnem. *truhe* 'skrinja, krsta' (DLS: 240), *'va:ga* 'tehtnica' ← stvnem. *wāga*, srvnem. *wāge* (DLS: 243), *ž'la:xta* 'sorodstvo' ← stvnem. *slahta*, srvnem. *slahte*, *slaht* 'pokolenje, pleme, rod, izvor' (DLS: 252), *ž'le:jf* 'zavora' ← srvnem. *sleife*, *sleipfe* (DLS: 252), *ž'le:jfat* 'zavirati' ← srvnem. *sleifen*, *sleipfen* (DLS: 252), *ž'ma:uc* 'svinjska mast' ← srvnem. *smalz* (DLS: 254), *ž'na:ble* 'ustnice' ← srvnem. *snabel* (DLS: 254), *ž'ni:dar* 'krojač' ← srvnem. *snīdære*, *snīder* (DLS: 254). Pogled na zbir prevzetega besedja pokaže, da je z vidika izvornosti največ leksemov germanskega, manj romanskega izvora.

Najstarejše nemške izposojenke v malečniškem govoru so izpričane že v starovisokonemškem oz. alpskoslovanskem obdobju (od 7. do 11. stoletja) in so s stališča sodobnega slovenskega knjižnega jezika označene kot

pogovorne (*žlahta*), nižje pogovorne (*knof, truga*), narečne (*cota*), narečne vzhodne (*parma*), tri pa živijo samo v narečju (*cigel, empar, finkošti*). Srednjevisokonemške (do 13. stoletja) in poznejše izposojenke, predvsem iz bavarske nemščine, so s stališča sodobnega slovenskega knjižnega jezika označene kot stilno nezaznamovane (*grunt*), pogovorne (*frišen, vaga*), nižje pogovorne (*britof, šoštar, špampet, žnidar; krumpast, žnabelj*), narečne (*pušelj*), narečne vzhodne (*farof, tabrh*), narečne štajerske (*pubec*), pokrajinske štajerske (*dile*), večina pa jih živi samo v narečju (*amica, foter* 'krma', *jop, krof* 'grlo', *lamp, leder, pungrad, škarne, štege, štunfe, švoger, žlajf, žlajfat, žmalec; aboh, ajmar, antuh, blontna, cajna, froštik, furtoh, glid, hamer, kurbos, lumpli, mantelj, pok* 'oven', *pucati, šnajctehl, šporhert, štil, štrozok, šuhi, tehl, tirštok, totenkamra*).

Redki romanizmi, nekateri med njimi izpričani že v staro- in srednjevisokonemški dobi, so bili v panonsko leksiko največkrat prevzeti prek nemščine. S stališča sodobnega slovenskega knjižnega jezika so označeni kot stilno nezaznamovani (*burkle*), pogovorni (*bajta, cuker, ketna, luster, penzija, pisker*) ali narečni vzhodni (*puta* 'brenta'), en leksem (*pridiga*) pa ima kvalifikator religijsko.

Sklep

Krajevni govor Malečnika spada v slovenskogoriško narečje, natančneje v njegovo zahodno podnarečje, širše pa k panonski narečni skupini. Značilna zanj sta izguba tonemskih nasprotij in poznejše daljšanje starih skrajšanih akutiranih in kratkih novoakutiranih samoglasnikov, zato se danes razlikujejo odrazi za te akutirane in cirkumflektirane oz. novoakutirane dolge samoglasnike. Naglašeni samoglasniki, ki so danes samo dolgi, kažejo težnjo k diftongizaciji.

Soglasniški sistem se od sistema slovenskega knjižnega jezika bistveno ne razlikuje, drugačna je le distribucija soglasnikov. Oblikospreminjevalni in oblikotvorni vzorci ohranjajo izvirne slovanske končnice, vsa tri števila in vse tri spole, razlike med obravnavanim krajevnim govorom in knjižnim jezikom pa so predvsem v posameznih sklonskih morfemih. Izpisano razlikovalno besedje po Vprašalnici za slovenski lingvistični atlas kaže na nekatere slovenske panonizme ter na prevzete nemške, manj romanske besede.

Krajšave

avstr. – avstrijsko, bav. – bavarsko, frc. – francosko, furl. – furlansko, germ. – germansko, gr. – grško, it. – italijansko, klas. – klasično, lat. – latinsko, nar. – narečno, nem. – nemško, poznolat. – poznolatinsko, pslovan. – praslovansko, rom. – romansko, sevit. – severnoitalijansko, slovan. – slovansko, srvnem. – srednjevisokonemško, stvnem. – starovisokonemško, vlat. – vulgarnolatinsko; DLS – *Deutsche Lehnwörter im Slovenischen* Striedter-Tempsove (1963), ESSJ I – Bezlajev *Etimološki slovar slovenskega jezika* (1976), Plet. – Pleteršnikov *Slovensko-nemški slovar* (2006), SES – Snojev *Slovenski etimološki slovar* (2003).

Literatura

France BEZLAJ, 1976: *Etimološki slovar slovenskega jezika. A–J*. Ljubljana: SAZU in Mladinska knjiga.

– –, 1982: *Etimološki slovar slovenskega jezika. K–O*. Ljubljana: SAZU in Mladinska knjiga.

– –, 1995: *Etimološki slovar slovenskega jezika. P–S*. Ljubljana: SAZU in Mladinska knjiga.

– –, 2005: *Etimološki slovar slovenskega jezika. Š–Ž*. Uredila Marko Snoj in Metka Furlan. Ljubljana: SAZU, Založba ZRC.

Francka BENEDIK, 1999: *Vodnik po zbirki narečnega gradiva za Slovenski lingvistični atlas* (SLA). Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

Mihaela BREGANT, 1995: *Severozahodni goričanski govori*. Magistrsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Marjan JAVORNIK (ur.), Alenka DERMASTIA (ur.), 1992: *Enciklopedija Slovenije 6: Krek–Marij*. Ljubljana: Mladinska knjiga 1987–. 383–384.

Mihaela KOLETNIK, 2001: *Slovenskogoriško narečje*. (Zora, 12). Maribor: Slavistično društvo Maribor.

Milko KOS, 1933: *Zgodovina Slovencev od naselitve do reformacije*. Ljubljana: Jugoslovanska knjigarna.

Tine LOGAR, Jakob RIGLER, 1983: *Karta slovenskih narečij*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Tine LOGAR, 1981: Izhodiščni splošnoslovenski fonološki sistem. *Fonološki opisi srpsko-hrvatskih/hrvatskosrpskih, slovenačkih i makedonskih govora obuhvćenih opšteslovenskim lingvističkim atlasom*. Ur. Nedim Filipović. Sarajevo: Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine. 29–33.

Stanko PAHIČ, 1968: K predslovenski naselitvi Slovenskih goric in Pomurja. *Svet med Muro in Dravo*. Uredil Viktor Vrbnjak. Maribor: Založba Obzorja.

Maks PLETERŠNIK, 2006: *Slovensko-nemški slovar (1894–1895): transliterirana izdaja*. Uredila Metka Furlan. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

Fran RAMOVŠ, 1931: *Dialektološka karta slovenskega jezika*. Ljubljana: Rektorat univerze kralja Aleksandra I. in J. Blasnika nasl., univerzitetna tiskarna v Ljubljani.

